

ТМ	Г. XXII	Бр. 1-2	Стр. 175 - 178	Ниш	јануар - јун	1998.
----	---------	---------	----------------	-----	--------------	-------

Приказ дела

Примљено: 12.03.1998.

Драго Пантић

ХУМАНИЗАМ ИСТОКА И ЈУГА*

Svaka kri za je svojevrсни vesnik progresa, a vreme kri ze je i stinski i najpl odotvorni ji i zazov za stvaraoce, pregaoce, humani ste i patriote. Tez ke pri l i ke u dru{ tvu, radi kal ne i bol ne promene, potresi u mnogim sferama dru{ tvenog `ivota od qudskog faktora tra`e anga`man umesto pasi vnosti , zabri nutost umesto ravnodu{ nosti , opti mi zam umesto pesi mi zma, borbenost umesto kl onul osti i bezna|a, pobunu umesto pri s-tajawa na neravnopravnost i nesl obodu. Pozi v i intel ktual ca u prel omni mi smutni m vremeni ma je i zme|u "jeste" i "ni je", "bi ti ili stati rati ", }utolog i kri ti zer ili kri ti -ar, kreati vac ili ruti ner i dogmata. U ovakvi m vremeni ma eti -ki i mperati v za i intel ktual ca je humani sti -ko anga`ovawe za prores, svetl ost znawa, otvarawe "prozora i vrata budu}nosti " svi ma oni ma -i ji smo i skonski posl eni ci .

U ovi m rel aci jama nal aze se determi nante pol i ti -kog, nau-nog i pedago{ kog anga`mana prof. Mi re Markovi }, autora nove kwi ge I zme|u I stoka i Juga. Pol i ti -ki dnevni k I zme|u I stoka i Juga je hroni ka na{ eg vremena, svedo-anstvo i svedo-ewe o nama i drugi ma oko nas u peri odu od 1994. do 1996. godi ne, koji je autor povremeno vodi o, bel e` e}i svoje mi sli , razmi { qawa i odgovore na i zazove di nami -ne i dramati -ne dru{ tvene stvarnosti . Ova kwi ga je i znad svega provokati vno { ti vo za nova razmi { qawa, rasprave, pi sawe o onome { to jeste, { to nam se de{ ava, { to traje i { ta nas o-ekuje u sutra{ wem danu Jugosl avi je i sveta. Ovo je pol i -ti -ki dnevni k u kojem je pol i ti ka u drugom pl anu, a -ovek u prvom, u kojem je pol i ti ka sredstvo, a -ovek ci q.

U I zme|u I stoka i Juga kao crvena ni t provl a-e se -eti ri teme{ na opredeqewa Mi re Markovi }: jugosl ovenstvo, humani zam, I evi -arstvo i soci jal i sti -ki moral . Ovaj program i si stem vrednosti i ma svoje osl once u progresi vni m dometi ma pro{ l osti i projekci jama pouzdani je i dostojanstveni je budu}nosti . I nel ktual ac koji ka`e "meni je va`no da je human svet mogu} ", "ri zi ci su moj i zbor", Jugosl avi ju vi di kao "moral og di -va jednog doba", da je za Jugosl avi ju "pre svega, u toku svega i posl e svega", da je "I evi ca pre svega moral na pozi ci ja", da je moral na kri za ve}a od

* Мира Марковић: *Између Истока и Југа*, Београд, 1996.

ekonomske i pol i ti -ke, kao { to to kategori -ki -i ni autor l zme|u l sto-ka i Juga, onda taj anga` man i put duhovne i ekonomske obnove i prosperi-teta jugosl ovenskog dru{ tva treba prihvatiti i u svoji m grani cama mo}i i znawa sl edi ti , bogati ti novi m i dejama i akci jama. Mi ra Markovi }, kao pol i ti -ar, uni verzi tetski nastavni k, nau-ni i dru{ tveni radni k je pre-vashodno kri ti -ar dru{ tvene stvarnosti , argumentovan, o{ tar, pri nci -pi jel an, konstrukti van, odl u-an do ri zi ka, nesebi -an u gra|ewu boqeg sveta, pri -emu ne { tedi ni "I eve", ni "desne". A to je jedan od bi tni h us-l ova da i ntel ektual ac bude na strani svog naroda, svoje zemqe i budu}nos-ti .

Pre nego { to i znesem svoje vi |ewe vrednosti i zna-aj kwi ge l zme-|u l stoka i Juga, nu` no je ukazati na jednu okol nost, detaq koji i ma odre-|enu rezonancu. Fenomen "hal o efekta" i predube|ewa nei zbe` no prati autora ove kwi ge i sl i -ni h del a, pre svega, zbog okol nosti da je autor ovog del a supruga predsedni ka republ i ke, pa se po i nerciji , sti hi ji i ste-reoti pi ma pri l azi apri ornoj, mawoj i l i ve}oj, rezervi sanosti , ponekad, naro~i to sa suprotne "i deo o{ ke strane" (i n)di rektni m obezvre| i vawe, -ak i u si tuacijama kada takvi "kri ti -ari " kwi gu ni su ni pro-i tal i . Drugo, da bi se i zbegl i nei zbe` ni pri govori u vezi moti va oni h koji o kwi zi javno i znose stru-ni i l i nau-ni sud, pojedini stru-waci ustru-a-vaju se da kwi ge ovakvi h autora pri kazuju. Zato ` el i m da i znesem u ovoj napomeni i osnovni ci q i potrebu pri kaza nove kwi ge dr Mi re Marko-vi }. (1) @el i m da podr` i m autore (i ntel ektual ce) ovakvog usmerewa i sti l a borbe za boqe dru{ tvo. (2) @el i m da za javnost i zvu-em najva` ni je akcente (poruke) ovog anga` ovanog del a. (3) @el i m da se popul ari zaci jom ove kwi ge { i ri krug humani sti -ki ori jenti sani h i ntel ektual aca, umesto kukavi ca, prof i tera, { i }arxi ja, skorojevi }a i dokol i -ara. Uverewa sam da ovakva del a i maju vel i ki zna-aj za budu}i makro-projekat moral ne ob-nove jugosl ovenskog dru{ tva. Ona unose ohrabrewe i opti mi zam u du{ e zbuweni h i upl a{ eni h gra|ana, a moti vi { e one koji su ve} na pol i ti -koj areni .

O pobudama autora ove kwi ge najboqe govore re-i zapi sane na sa-mi m kori cama (omotu): "Moja generaci ja je odrasl a i f ormi ral a se u uve-rewu da zemqa u kojoj ` i vi m i ma zna-ajan uti caj na me|unarodna zbi vawa, da i ma vel i ki ugl ed u svetu, da su weni narodi di vovski hrabri , da su i m pri rodna bogatstva ogromna, a l epote neopi si ve, da su o-i sveta uprte u wu... l bi l o je mnogo i sti ne u tome. Bi l o je ne{ to di vovsko u Jugosl avi-ji ... Na samom kraju ovog veka za koji sam veroval a, za koji se veroval o, da su se ba{ u wemu di gl i obespravqeni narodi , rase, kl ase i qudi , uspostavi l a se jedna nova zona obespravqenosti i o-ajawa, i to ba{ tamo gde se protiv obespravqenosti i o-ajawa ustal o... Da bi -oveanstvo mogl o da napreduje, da bi -ovek mogao da bude sre}an, potrebno je da qudi prave razl i ku i zme|u tame i svetl osti , i zme|u no}i i dana.

Ako bi smo tra` i l i i , za ovu pri l i ku i zabral i , re-i i re-eni ce i z ove kwi ge koje i maju snagu poruke rodoqubi vi m i progresi vni m gra|ani -ma (posebno i ntel ektual ci ma Jugosl avi je i Evrope), onda bi smo se opre-del i l i za sl ede}e.

Svaki humani sta i patri ota ove zemqe i ovog podnebcq, pa i { i re, mora prihvatiti stav autora kwi ge u kojoj se "i zra` ava moral no i svako drugo zgra` avawe nad oni ma, koji su sve u-i ni l i 80-ti h i po-etkom 90-ti h godi na da se Jugosl avi ja razbi je, a sada se, u najmawu ruku -ude resul tatom

sopstvenih napora", pa "ni je iskqu-eno, da se u budućnosti dogodi da se za objedi wawawe nekadašeg jugoslovenskog prostora zalove baoni, koji su ga razarali." (88). Taj mogući "kopernikanski obrt" profitera i konvertita koji bi se ponovo "okitili" jugoslovenstvom, autor s pravom kvalifikuje da je to "wihovo stvarno jugoslovenstvo nemoralno". Oni koji su -as Jugosloveni, -as anti-Jugosloveni svrstani su u red njih "ratnih profitera-beskrupuloznih i snalaci svih pojedinaaca koji su se obogatili prodavawem -oruja, namirnicama, informacijama i cudi, kriminalacavelikih i malih, koji su krali i otimali sve što su mogli -novac, kuje, elektrone aparate, krave, nakt, ene." I što je najgore "mnogi od njih opsenara, legionara, ratnih profitera, ubica i kriminalacabili su pune tri godine junaci naših dana... a pravi junaci tek sadraj skromne informacije, izgubljene u moru nevažnih vesti, agresivne prostote i -esto primiti vno g naci onal i zma." (46)

U antologiji skicini zam autor svrstava ponajviše pojedinih centara ekonomske moći, koji nameću građanima u ovo vreme siromaštva i oskudice, potrošačke porive, potrošački moral. "Zato kao li cemerje, kao -isti cini zam, do i vel a bi h ovi h dana i nformacije pri stigl e iz neki h punktova bl agostawa i dokol i ce o tome šta je ove sezone aktuelno, moderno, kao na-in i vota, koji se mo e svesti na rasko , sve vrhunsko i sve bl istavo... Obaveštavaju i građane zemlje, koja je pod sankcijama, prepuna i zbeglica, i sa ogromnim materijalnim obavezama prema svom narodu... zvu-i kao vrhunski, kao antologijski cini zam." (97). I maturske veeri, i sve što skoroevijski i deuzwih, na tel esi ma profi terskog moral a, spada u istu kategoriju zloupotrebe vremena i cudi .

Autor između stoka i Juga, sa izraženi m sposobnosti ma posmatrawa, anal i ze društveni h f enomena i pol i ti -ke pozornice, u nas i u svedu, nostalgino, kriti -ki posmatra, bele i i promišlja sve to što nas okruuje, degradir a, vu-e nazad i tra i za Jugoslavi ju ul azni cu u treji mi l eni jum, u evropsku i svetsku konkurenciju na mnogi m poqima. Proti v je -i tavog "repertoara" moral ne kri ze u društva, "sobnog levi -arstva", javnog i medijskog prostakluka, "rugawa kao profesije" u komunicirawu oponentata, nei stomištveni ka, proti v formal ne emancipacije, proti v svakog nasi cja, primiti vi zma, potcewivawa znawa, nauke, kol e, pošt eni h i vredni h građana (proti v je lewih, nezna i ca i nepošt eni h) tra i svestrani ju bri gu društva za porodicu i majku, hoje ravnopravnost i sl obodu građana bez al ternati ve, nepomi rci vo gl eda na svaki naci onal i zam i separati zam. Kwi ga je puna anal i ze moral ne probl emati ke društvene zbi cje, gde se raskri nkava dvojni moral, li -nosti homo duplex. Pissac je bez ostatka na strani obi -ni h građanana, oni h koji se svakodnevnobore na pošt ena-in za svoju elementarnu egzistenciju i koji se brane od raznih manipulaci ja i zloupotreba soci jal ni h i teresni h grupa, sumwivih programa i ci cjeva. Ni je preterano re i da ova kwi ga sadraj program moral ne obnove jugoslovenskog društva, jer otvara mnoga pi tawa na ovom poqu, gde smo, i zgl eda, sti gl i do dna.

@ivotni i pol i ti -ki moto autora, ne samo u ovoj kwi zi, je vera da je treji mi l eni jum bi ti epoha ravnopravnosti, i ka e da je optimista: "ni jedna nada ni je pusta eca". Demokrati -nost je uslov drugi h prava -oveka u društva, pa je proti v gvozdene hi jerarhijske "I estvi ce" odnosno okošt al e bi rokratske organiacije u društva. Metamorfozu bi v i h ateista i zvr gawa podsmehu, jer "spocja ateista, a unutra ri mokatol i k" to je

i spod svakog dostojanstva, kao što je "moral di jamanata i krzna" nešto to -oveka, na svoj način, uništava. Isto tako u ovoj kvizici se pravi mrežica -i gošćenici, primiti vi zam, glupost, pesimizam, ravnodušnost.

Iznad svega, svojevrsni kosmos je Pošćarevac, koji ima svoje značajno mesto u biblioteci i u programu autora izmeđustoka i Juga, ali i na društvenopolitičkom i kulturnom planu. Mnogo sete, nostalgije, lepote i velikih ideja, čudi i događaja, u prošlosti i sadaštem vremenu vezano je za ovaj grad. Ostaje da prijatelji -oveka i jugoslovenski humanisti i rođubio ovaj politički dnevnik (program) prouče i potraže svoje mesto na političkoj pozornici, traže i nađe mesto u novom dobu.